

در قضیه کمبود گاز مردم مقصرند یا سیاستگذاران؟

مسوولان و مدیران حوزه انرژی در کشور می‌توانند جای متهم کردن مردم، با بهره‌گیری از نظرات کارشناسی‌شده و تدوین سیاست‌هایی با چشم‌انداز چندساله، مصرف گاز در کشور را بهینه کرده و شهروندان را از تحمل زمستان‌های سخت‌تر در سال‌های آتی در امان بدارند.

این اولین بار نیست که انگشت اتهام مسوولان کشور، در مواقع بحران به سمت مردم نشانه گرفته می‌شود. بحران کاهش گاز طبیعی در فصل سرما نیز از این قاعده مستثنی نیست. «سرانه مصرف گاز در ایران ۳ برابر اروپا است»؛ عنوانی که این روزها، در توجیه ناکارآمدی سیاست‌های کلی در رفتار مصرف انرژی در کشور، در رسانه‌های زیادی به چشم می‌خورد. کافی است سیاست‌گذاری‌های خرد و کلان در حوزه‌ای، با وقوع بحران، به بن‌بست برسد؛ دقیقاً همین‌جاست که آسان‌ترین کار برای مسوولان و رسانه‌های طرفدار، متهم کردن مردم است.

با رسیدن فصل سرما و بارش‌های برف در چند استان کشور، شبکه تامین گاز طبیعی برای ادارات و سازمان‌ها با اختلال مواجه شده است. از

سوی دیگر، مسوولان کشور از جمله وزیر نفت، مردم را به روشهای جایگزین گرمایشی مانند پوشیدن لباس گرم و کاهش دمای اتاق تشویق میکنند. این رفتار در مواقع بحران طبیعی است اما مشکل از جایی آغاز میشود که مردم، متهم دست‌آخ‌ر بحران معرفی میشوند.

سرانه مصرف گاز در ایران، از کشورهایی مثل آمریکا، چین و کشورهای اتحادیه اروپا بسیار بیشتر است اما علت چیست؟ بدمصرفی گاز در ایران، انتخاب شهروندان است یا رفتاری که در پی سیاست‌های نادرست به آنها تحمیل شده؟ کشورهای اروپایی، با وابستگی بالا به گاز وارداتی، چطور مصرف گاز در خانه‌ها و ادارات را کنترل میکنند؟

آلمان در میان کشورهای اروپایی، بیشترین وابستگی را به گاز وارداتی دارد و به همین دلیل، بیشترین آسیب ناشی از جنگ اوکراین را در حوزه انرژی متحمل شد. دولت آلمان تا پایان ماه نوامبر سال ۲۰۲۲، بیش از ۲۶۴ میلیارد دلار برای عبور از بحران انرژی هزینه صرف کرد. این اما، تنها بخشی از اقداماتی است که دولت این کشور در رابطه با این موضوع انجام داده است. برای توضیح کاهش سرانه مصرف گاز در اروپا باید به چند سال قبل بازگردیم.

توقف نصب سیستم‌های گرمایش دیزلی در خانه‌ها

در سال ۲۰۰۰، حدود ۷۴ درصد از آپارتمان‌های نوساز در آلمان، مجهز به سیستم گرمایشی گازی بودند. در سال ۲۰۱۰، این رقم به ۵۳ درصد رسید. سهم استفاده از گاز در سیستم‌های گرمایشی ساختمان‌های آپارتمانی و خانه‌ها در سال ۲۰۲۰، سهم سوخت آبی به ۳۹ درصد کاهش یافت. همزمان، استفاده از تجهیزات دیزلی نیز در آلمان به شدت کاهش یافت. میزان استفاده از این تجهیزات از ۲۰ درصد در سال ۲۰۰۰، به ۰.۷ درصد در سال ۲۰۲۰ رسید.

نصب تجهیزات گرمایشی نفتی جدید تا پایان سال ۲۰۲۶ ممنوع و برای جایگزینی تجهیزات قدیمی با تجهیزات غیرنفتی، یارانه قابل توجهی پرداخت خواهد شد.

هر لحظه، آپارتمان‌ها به انرژی‌های تجدیدپذیر مجهز میشوند

پمپ‌های حرارتی از انواع مختلف، به طور فزاینده‌ای جای سیستم‌های گرمایش گازی و دیزلی را در خانه‌های نوساز آلمانی می‌گیرند. سهم آنها در آپارتمان‌های ساخته‌شده در سال ۲۰۲۰، حدود ۴۶ درصد بود. پمپ‌های حرارتی در رسته فناوری‌هایی با انرژی تجدیدپذیر طبقه بندی

می‌شوند. اداره آمار آلمان، اعلام کرد که سال گذشته برای اولین بار در تاریخ آلمان، بیش از نیمی از مسکن‌های نوساز به سیستم‌های گرمایشی با انرژی‌های تجدیدپذیر مجهز شدند.

به اقدامات دولت آلمان برای کاهش مصرف گاز در این کشور اگر جزئی‌تر بنگریم، سیاست‌گذاری در استانداردهای معماری و ساخت‌وساز شهری اما جز ۳ اقدام برتر به چشم می‌خورد. خانه‌های مسکونی در آلمان، سال‌ها است که با عایق‌بندی بسیار خوبی ساخته می‌شوند؛ پنجره‌های چند لایه و کرکره‌های هوابند به وفور در ساختمان‌ها به کار برده شده‌اند که نمونه‌اش به سختی در کشورهای دیگر یافت می‌شود.

کاهش هزینه‌های گرمایش در منازل، از هدر رفت و سوء مصرف انرژی جلوگیری می‌کند. از سوی دیگر، ساختمان‌های مسکونی بیشتر به شکل آپارتمانی، دابلکس و تریپلکس ساخته می‌شوند. به این معنی که مردم در فضاهای به نسبت کوچکتری زندگی می‌کنند و دیوارهای خارجی کمتری دارند. این، میزان گرمای خارج شده از منزل را به شدت کاهش می‌دهد.

در کنار همه این‌ها، پس از وقوع جنگ اوکراین و بحران تازه انرژی در آلمان، دولت این کشور سیاست‌های تازه‌ای در بخش ساختمان‌سازی تدوین کرده است. اجرای این سیاست‌ها، از جمله گام‌های ملموس برای کاهش مصرف انرژی و افزایش بهره‌وری انرژی، به ویژه در بخش ساختمان است. برای مثال، یکی از این اقدامات، بازنگری «قانون انرژی ساختمان ها (GEG)» تا پایان سال با هدف الزام استاندارد بهره‌وری ۵۵ برای ساختمان‌های جدید در ژانویه ۲۰۲۳ است. این قانون تصریح می‌کند که تمام سیستم‌های گرمایشی جدید که پس از ژانویه ۲۰۲۴ در خانه‌ها نصب می‌شوند، باید ۶۵ درصد از نیاز گرمایشی خود را تا حد امکان از منابع انرژی تجدیدپذیر تامین کنند.

طبق ماده ۳۶ قانون تازه انرژی ساختمان‌ها در آلمان، استفاده از برق تجدیدپذیر در ساختمان‌های نوساز باید حداقل ۱۵ درصد انرژی گرمایشی و سرمایشی مورد نیاز را تامین کند. اقدامات دیگر شامل ایجاد چارچوبی برای صاحبان املاک برای جایگزینی سیستم‌های گرمایشی با عمر بالای ۲۰ سال است. در چارچوب طرح «تامین مالی فدرال برای ساختمان‌های کارآمد»، دولت آلمان یک برنامه برای جایگزینی سیستم‌های کهنه خواهد داشت و یک کمپین تبلیغاتی بزرگ برای پمپ حرارتی راه‌اندازی خواهد شد. در ماه مارس نیز، ۴.۷۶ میلیارد یورو از بودجه، به حمایت از ارتقای بهینه‌سازی ساختمان‌های در آلمان

اختصاص داده شد که حدود یک میلیارد یورو آن برای سال ۲۰۲۳ در نظر گرفته شده است.

این تنها بخشی از تصمیماتی است که در سالهای گذشته، توسط دولت آلمان برای کاهش مصرف گاز در این کشور اتخاذ شده است. تصمیماتی کارشناسی شده که در سالهای اخیر، امتحان‌شان را، در اجرا و تاثیرگذاری، به خوبی پس داده‌اند. در نتیجه همین سیاست‌ها، مصرف گاز طبیعی در خانه‌های آلمان، از نزدیک به ۸۰ درصد در سال ۲۰۰۴، به کمتر از ۶۰ درصد در سال ۲۰۱۴ رسید و استفاده از پمپ‌های حرارتی با انرژی تجدیدپذیر جاگزین سوخت‌های فسیلی شده است.

این، دقیقاً جایی است که نقش سیاست‌گذاری صحیح در بخش انرژی به چشم می‌آید. در مقایسه، استانداردهای ساخت و ساز و بهینه‌سازی انرژی در ساختمان‌ها سال‌ها است که از مرکز توجه مسوولان ایران خارج شده است. ساخت‌وساز فله‌ای در سالهای اخیر، عدم نظارت بر استفاده از مصالح بی‌کیفیت برای کاهش هزینه‌های ساختمان‌سازی و عدم آرایه سوخت‌های جایگزین از مسیر تولید یا واردات یکی از مهم‌ترین عوامل در افزایش هدررفت سوخت در خانه‌های کشور است. تا جایی که امروز، کار به مقصر پنداشتن مردم در مصرف گاز رسیده است.

سرانه مصرف گاز چندبرابری در ایران، علت‌های مختلفی دارد که همه به ناکارآمدی سیاست‌های بخش انرژی در سالهای اخیر بازمی‌گردد. حال، مسوولان و مدیران حوزه انرژی در کشور می‌توانند جای متهم کردن مردم، با بهره‌گیری از نظرات کارشناسی شده و تدوین سیاست‌هایی با چشم‌انداز چندساله، مصرف گاز در کشور را بهینه کرده و شهروندان را از تحمل زمستان‌های سخت‌تر در سال‌های آتی در امان بدارند.